

Transkribering av podd- serien LikaOlika i Soluret podcast, avsnitt 5.

Publicerat den 2:a januari 2020 på www.soluretpod.se och på iTunes.

Tid: 24 min.

Medverkande: Yasmin Nilson intervjuar Catarina Mård Löwenadler.

Signaturlmelodi.

Y – Hej och välkommen till en poddserie i samarbete med IKEA museum inför deras nya utställning LikaOlika. Hur anpassar man sin vardag och omgivning när man varken kan se eller höra? Hur tar man sig fram utan armar och ben? Kan medicinteknik förenkla livet? Och hur skapar vi design som inkluderar alla? Dessa frågeställningar, och många fler, kommer vi att ta upp i denna poddserie som går under rubriken LIKA OLIKA, där vi möter experter på hur det är att leva med andra förutsättningar – för smart design föds när vi ser världen med andras ögon.

Jag som intervjuar heter Yasmin Nilson, och mer information om utställningen hittar ni på ikeamuseum.com och IKEA Museum på Facebook och Instagram.

Idag får ni möta Catarina Mård Löwenadler. Catarina har lång erfarenhet av medicinteknik och entreprenörskap. Hon har nyligen avslutat sin tjänst som vice VD på IKEA of Sweden efter 10 år. Hon är ortopedingenjör i grunden och mötet med människor är något som hon brinner för. Idag arbetar Catarina på teknik- och designföretaget UNYQ där man skapar 3D-printade hjälpmedel och proteser. Hon arbetar för att stärka människor och skapa inkluderande design för alla. Här kommer Catarina

Signaturlmelodi.

Y – Bra, då är vi igång!

C – Ja, härligt. [skrattar]

Y – All teknik är på plats, skönt.

C – Det är alltid det svåraste.

Y – Härligt, välkommen Catarina!

C – Tack så mycket.

Y – Hur är läget med dig, är det bra?

C – Det är fint idag. Jag har flugit upp från Växjö. Det är fint väder.

Y – Okej, hur brukar dina mornar se ut?

C – Just nu är de faktiskt lite bättre. Det burkar vara ganska stressigt på mornarna annars, men sedan ett halvår tillbaka börjar jag min morgon med yoga.

Y – Åh!

C – Ja, 15-20 minuters yoga och då blir allting mycket lättare.

Y – Wow, vad duktig du är!

C – Man landar lite och stressar inte för mycket på morgonen, utan gör det i den takt som faktiskt ofta brukar göra att man hinner med mer.

Y – Ja precis, vad härligt, vilken bra start på dagen. Du är ortopedingenjör i grunden.

C – Yes.

Y – Och sen har du under de senaste 10 åren jobbat som vice VD på IKEA of Sweden.

C – Stämmer.

Y – Som är ett bolag som ansvarar för den globala produktutvecklingen.

C – Mm.

Y – Det låter ju väldigt stort och omfattande med den globala produktutvecklingen.

C – Ja, och nu ska vi säga att jag precis har lämnat min position som vice VD på IKEA efter 10 fantastiska år. Det som jag brunn mest för inom IKEA var just att vi utvecklade produkter för hela världen, för alla människor. IKEA har en stark vision av att skapa en bättre vardag för de många människorna. Att komma från ortopedingenjörsyrket och medicinteknik, och jobba för till exempel det bolag jag jobbade för innan jag kom till IKEA, Össur, där visionen var "life without limitation", att göra det möjligt att använda sin fulla potential oavsett förmåga, funktionsnedsättning eller livsstil, passade väldigt bra när man kom till IKEA. Det är bara det att man designar heminredning istället. Men behovet finns ju där. Och att förstå människor, vad deras drömmar är, och vad de har för förutsättningar är lika viktigt, så det tog jag med mig in till IKEA. Och med IKEAs storlek och IKEAs starka värderingar har det varit fantastiskt att få en sådan genomslagskraft runt om i hela världen.

Y – Ja. Verkligen, det är ju en fantastisk värdegrund att verkligen se individen, att försöka utveckla dess fulla potential så att man kan bli delaktig i samhället som alla andra, oavsett förutsättningar.

C – Absolut.

Y – Men jag skulle vilja veta lite mer om din bakgrund. Berätta, var kommer du ifrån?

C – Jag kommer från Växjö och är en nyfiken person som gärna jobbar med båda hjärnhalvorna om man säger så. Jag tycker att det är kul att lösa problem men jag vill också skapa nya saker. Jag gillar musik och dans och var nära på att satsa på att bli musikalartist, men valde att jobba med människor och utveckla produkter som kan förbättra både för idrottsskador, som jag började vara intresserad av, men också att jobba med alla människor och titta på vad man kan förbättra i vardagen med hjälp av hjälpmedel först, och sedan i nästa steg med heminredning.

Y – Var tror du att det intresset kommer ifrån? Hur utvecklades det?

C – Jag tror att det kommer från familjen, och de värdegrunder vi har i familjen. Vi har alltid älskat att ha många människor runt omkring oss, vi har alltid varit nyfikna, testat nya saker. Vi kan väl säga att hela familjen är entreprenörer [skrattar]. Alla driver olika bolag och är nyfikna och gillar mötet med människor, och jag tror att det kommer därifrån.

Y – Jag förstår. Så då utbildade du till ortopedingenjör.

C – Ja, för mig var det teoretiskt sett den optimala kombinationen av att jobba med anatomi och mekanik. Alltså biomekanik. Att förstå människan och kroppen, men också att förstå vad man behöver göra för att konstruera och designa någonting som hjälper en människa att nå sin fulla potential.

Y – Verkligen inspirerande, jag tänker att det inte är en så vanlig inriktning.

C – Det är väldigt smalt och man behöver nästan ha någon som man känner som rekommenderar det, och det var så i mitt fall. Och för de flesta jag känner är det så att man har kommit i kontakt med det på något vis. Antingen genom att man har varit i behov av hjälpmedel själv, eller att man känner någon som har jobbat med det. Men jag tror också att även om det är en liten yrkeskår skulle den kunna användas mycket, mycket mer i så många olika designprocesser, för att man har en väldigt hög förståelse av variation av förmågor och livsstil.

Y – Du har lång erfarenhet inom medicinteknik. Kan du berätta vad det är för någonting, medicinteknik, och vad man jobbar med då.

C – Ja, medicinteknik är lite bredare. Jag har jobbat ganska mycket med ortoser och proteser. Det är alltså hjälpmedel som ersätter eller stödjer en kroppsdel. Ganska snart blev jag intresserad av att förstå varför det fungerar och när det inte fungerar. Och då fokuserade jag på någonting som kallas evidensbaserad medicin där man tittar väldigt mycket på fakta för att se om det faktiskt hjälper. Ganska snart började jag jobba som utbildare på universitetet i skoliosbehandling. Ofta är det då flickor i tonåren som har en felställning i ryggen som gör att man får en S-formad kurva, och gör man inte någonting åt det när man växer blir den större. Då behöver man alltså justera den. I den åldern är det ju väldigt känsligt, så det handlar inte bara om att ha en funktion på produkten utan du måste förstå hur det är att bära produkten. För att nyttan blir ju av hur mycket du använder den, inte bara vilken effekt den har under den korta tiden som du sätter på den. Så för mig var det oerhört viktigt att förstå de här tjejerna, att umgås med dem, att kunna följa med dem till skolan och berätta för kompisarna om det, och det gjorde ju att användandet blev lättare och därmed blev resultatet bättre. Så det har varit viktigt för mig. Och likadant gjorde vi databaser där vi tittade på patienter som hade samma förutsättningar. Till exempel om du är amputerad är det ju så att om du kommer till ett sjukhus så kanske det är väldigt få som är 50 år och amputerade på grund av diabetes, under knäleden. Men du kan ju jämföra dig med väldigt många andra patienter runt om i världen. Så vi gjorde ett standardiserat protokoll för att behandla amputerade, som är utvecklat i Kristianstad av ett suveränt multidisciplinärt team. Jag tror att det är nyckel: att man jobbar olika professioner tillsammans, läkare, sjukgymnaster, ortopedingenjörer, sårvårdssköterskor, och att man tillsammans tittar på vad förutsättningarna är för patienten före, vad de bästa behandlingarna för just den här patienten är, och att följa upp att resultatet blev så. Det är först när man ställer samma frågor och har samma svarkriterier som du kan se att det faktiskt har blivit bättre. Det gör att vi sedan kan rekommendera en optimal behandling för andra patienter i samma läge. Så det jobbade jag mycket med och tyckte var väldigt spännande.

Y – Ett holistiskt tankesätt, verkligen.

C – Ett holistiskt tankesätt, jag tror att det är oerhört viktigt att vi jobbar tillsammans och är tydliga med målsättningen. Både den som är användare eller blir behandlad och de olika professionerna som behandlar en patient. Och att man är tydlig med förutsättningarna och målsättningen och sedan följer upp det och tar lärdom av det.

Y – Och att se individen och lyssna, det är jätteviktigt. Det var intressant det du sa om skolios för att jag skadade mig i en dykolycka när jag var 15 år och jag hade en liten krök på ryggraden innan jag skadade mig, men det var inget märkbart. Eftersom jag dansade hade jag byggt upp muskler som gjorde att jag kunde hålla upp den här skoliosen. Jag kompenserade med musklerna. Men efter att jag bröt nacken och blev förlamad blev den avsevärt värre så jag fick en 90 graders skolios. Det påverkade ju självförtroendet jättemycket. Men sen blev jag ju stelopererad, tack och lov. Det är ju en otroligt känslig ålder.

C – Och det är också det... det senaste bolaget som jag jobbar med heter UNYQ och det handlar om att alla människor är unika och att man inte ska behöva kompromissa om man har en funktionsnedsättning. Det är inte så att man ska behöva vara nöjd med bara ett funktionellt hjälpmedel utan det ska också kunna ha ett utseende som attraherar mig, min personlighet, att jag kan uttrycka min personlighet och också förstå den livssituation man är i. Och är man då en tjej i tonåren så är det oerhört viktigt hur det ser ut, att det är lätt att ta på och av och att man går från att man ser det som ett stigma till att, som vissa tjejer, vara riktigt stolta och kunna visa det här. Det här är någonting som är ganska spännande och som kan göra något oerhört bra. För mig och för många andra. Därför har vi också utvecklat... för själva processen kan ju vara lite känslig när man gör en avgjutning med gips som man gjorde tidigare och gör på många ställen fortfarande. Man gör ett positiv, man drar plast, man provar, man skär, man provar, det skaver... där har UNYQ utvecklat en metodik där man gör en biometrisk skanning med en mobiltelefon eller en skanner och tillsammans med röntgenplåten gör man en digital fil och 3D-modell av ryggraden och korsetten. Sen 3D-printar man den i ett mycket tunnare material som andas. Du kan välja vilket mönster du vill ha och plötsligt ser det ut som en modern korsett som skulle kunna vara på en fashionshow istället.

Y – Vad häftigt, otroligt vad utvecklingen gå framåt.

C – Ja. Det är sådant man får en glädje av att se, glädjen i de här tjejernas ögon.

Y – Jag förstår det. Jag brukar säga att, jag som är rullstolsburen, ser min rullstol som en accessoar. Jag tycker att hjälpmedel är som accessoarer, de ska ju vara som en förlängning av en själv och ens individ och ens personlighet. Det är ju jätteviktigt, även om man kan tycka att det låter lite ytligt så är det ju en del av en själv och någonting som man använder varje dag.

C – Ja, det är så rätt och vi hör det från så många. Och det är därför man skulle vilja sprida budskapet. Och jag vet att vi kommer att höra väldigt många fantastiska människor som kommer berätta sin story. Jag har också en vän som är amputerad och har varit sedan barnsben. Proteserna har ju utvecklats oerhört mycket, de som ersätter en kroppsdel vad det gäller funktion. Det är ju fantastiskt att vi har människor som kvalificerat till de olympiska spelen, inte bara Paralympics, och man har till och med diskussion om man har en fördel av att vara disabled. Då har vi nått långt när det kommer till funktion. Men för henne var det fortfarande det här att när hon gick på gatan såg proteserna väldigt ful och tråkig ut och hon ville gömma den. Nu när vi kan printa olika designer och hon kan byta utseende på sin protes när hon vill och anpassa den till olika skor och så vidare, så har hon blivit en helt annan person enligt henne själv. Hon har kommit ut, hon kan visa sin personlighet, det har förändrat hennes självförtroende. Det är fantastiskt att se.

Y – Kan du berätta lite mer om UNYQ, där du jobbar nu?

C – UNYQ är ett bolag som kommer från medicinteknik och har sett möjligheten att få en bättre passform genom biometrisk skanning, vilket gör att du kan skanna antingen med en mobiltelefon eller en skanner på en klinik eller ett sjukhus. Och att du då kan göra den digitala bilden, 3D-bilden, istället för att göra ett gipspositiv som tar mycket längre tid och är en ganska obehaglig process för många användare. Du kan då också printa den varsomhelst och du kan välja mönster och färg. Den blir personlig för dig. Det är en jättespännande utveckling som sker nu och det som UNYQ har börjat med är proteser, och då speciellt covers, alltså det som är utseendet på underbensproteser. Men man utvecklar även själva hylsorna som man använder, och skolioskorsetter eftersom vi har sett det stora behovet där och att det är en jobbig process. Men det här är bara början och det här vill vi nu ta in i alla de olika medicintekniska delarna. Men också till andra, så att säga massanvändare, för vi har också ett samarbete med IKEA som handlar om gamers, e-gamers. Man har kommit fram till att det är många som spelar som sitter i väldigt många timmar och där finns det en möjlighet att

förebygga skada. Carpal tunnel syndrom är till exempel ganska vanligt när man sitter för mycket framför datorn.

Y – Vad är det för någonting?

C – Carpal tunnel syndrom innebär att de blir en förträngning av kanalerna, senorna från handen upp i underarmen och den sluter man gärna när man till exempel använder sin mus till datorn. Det här hjälpmedlet som man skannar och får anpassat till sig gör att du får ett bättre läge på handleden när du spelar. Det visar sig dessutom att man blir stadigare och spelar bättre. Så det är flera vinster i det här, och det är det jag tycker är lite spännande med, om vi ska komma in på inkluderande design... Att designa för de som har en speciell funktionsnedsättning eller har ett stressanvändande är ofta bättre för alla. Och det är det som är så spännande. Att om vi är lite nyfikna och inkluderande och tittar på mångfald kan vi lära oss oerhört mycket och innovera bättre lösningar för alla. Och det är det vi försöker göra med ergonomi också, UNYQ jobbar alltså med både medicintekniska produkter men också med ergonomi och förebyggande produkter. Och precis som du sa, att det är accessoarer, ser vi det som accessoarer. Det är precis som med vår mobiltelefon och vårt cover till den. Visst ska vi kunna byta covers på vår protes om vi vill det.

Y – Eller glasögon.

C – Eller glasögon, exakt. [skrattar]

Y – Det är ett jätteviktigt hjälpmedel för väldigt många människor och det tänker man inte på, att det faktiskt är ett hjälpmedel. Hur kan designers tänka kring att främja just tillgänglighet och inkludering?

C – Det är ju någonting som IKEA till exempel jobbar ganska mycket med, inclusive design, eftersom målet är att skapa en bättre vardag för de många människorna. Man har nya mål att nå ut till tre miljarder människor, att vara tillgänglig för tre miljarder människor.

Y – Åh herregud, det är många. [skrattar]

C – Ja, och man finns ju redan i 54 länder och lägger in nya länder med olika kulturer, olika förutsättningar, förhållanden, klimat och så vidare. Det innebär att vi måste förstå hur det är att leva i de här förutsättningarna. Därför gör IKEAs designers väldigt mycket hembesök. Man bor också tillsammans med familjer i olika delar av världen som har olika storlek på plånbok och olika storlek på hemmet, olika livsstilar, olika kulturer men också, med den nya kollektionen, olika funktionsnedsättningar. Vi har en kollektion som heter OMTÄNKSAM som också har tagit i beaktning hur man faktiskt kan göra det bättre. För det är på ett liknande sätt med hemmet som det är med hjälpmedel, att det har varit så att man har fått nöja sig med en funktionell lösning, eller en delvis funktionell lösning. Designen, formen eller utseendet har inte varit det viktigaste. Men det är ju lika viktigt för dig som person.

Y – Exakt.

C – För om du inte har en funktionsnedsättning, vill du då bara välja på vitt?

Y – Nej, precis. Det kommer jag ihåg från när jag var nyskadad och vi skulle flytta till en ny lägenhet. Allting skulle anpassas och det var ett stort badrum och allting såg sterilt ut och... ja, det såg ut som en sjukhusmiljö och så vill man ju absolut inte ha det. Man vill ju att ens hem ska präglade en själv, för det är ens frizon, hemmet. Man vill ju kunna känna sig fri som alla andra där man bor.

C – Mm, och där tycker jag att du har en viktig poäng, just det här med att man inte segregerar utan att man integrerar. Vi hade också en dialog när vi började med sustainability (hållbarhet) inom IKEA

ifall vi skulle göra en speciell kollektion för sustainability? Nej. Alla produkter ska vara miljövänliga och tillgängliga för alla. När vi pratar om barn har vi Barnens IKEA, men vi tänker ju inte bara på att barnen ska använda i barnrum, i många länder finns det inget barnrum. Och barn lever i hela huset. Därför är det viktigt för IKEAs designers, och alla är utbildade i, att utveckla produkter också från ett barns perspektiv. Också för att bygga in säkerhet i de lösningar som man designar för heminredning.

Y – Jag hade ingen aning om OMTÄNKSAM-serien. Hur tänker man kring hur man ska nå ut med informationen kring den här serien?

C – Jag tror att man från början inte såg vilken stor genomslagskraft det har och hur viktigt det är, och kanske tänkte man inte riktigt på att det är över en miljard människor som har någon typ av funktionshinder. Man har varit väldigt inkluderande när det gäller barn och barnfamiljer eftersom det har varit en stor fokusgrupp. Nu har man öppnat ögonen för att det finns oerhört mycket mångfald, inte bara livsstil och kultur, men också olika förutsättningar. Det som är roligt är ju att där man har lanserat OMTÄNKSAM har det blivit väldigt uppmärksammat. Och det här är bara början. För jag tror, som vi sa, det här är en kollektion, men det intressanta blir när alla designers får det här inkluderande synsättet att göra alla produkter tillgängliga för så många som möjligt. Det kanske inte går till alla, ibland behöver man en speciallösning, men så många som möjligt ska kunna använda, dra nytta av och utnyttja sin fulla potential.

Y – Som du sa så handlar det om att inkludera alla, för vi alla har ju olika förutsättningar oavsett om vi har just en funktionsnedsättning eller ej. Jag har till exempel en personlig assistent som är väldigt kort. För att kunna nå upp till höga hyllor och så i köket måste hon använda en stege, och hon är ju mina armar och ben. Jag tänker till exempel på att anpassa kök och så vidare, att ibland kanske man bara vill ha vissa delar. Man kan göra skåp som kan höjas och sänkas och bänkar som kan höjas och sänkas, man har ju det på arbetsplatser till exempel.

C – Yes.

Y – Att man då har samma tänk i hemmet...

C – Det är helt rätt, och det här med flexibla lösningar också för man delar mycket mer. Det intressanta är att många unga människor idag, faktiskt majoriteten, inte har något behov att äga produkter. Och hemmet idag är inte de fyra väggarna, utan hemmet ser man mycket som de delade ytor som man har tillsammans med andra. Det innebär ju också att det är ännu fler, större mångfald, som ska använda samma lösningar och därför måste vi integrera och inkludera när vi jobbar med design. Och som du själv sa, med till exempel trösklar. När man har rullstol är ju trösklarna i vägen, men om du drabbas av en stroke är det också jobbigt att ha en tröskel. När du har en robotdammsugare är det bra att vara utan tröskel. Det är bra för alla. Ett annat bra exempel är att man för många år sedan utvecklade röststyrning för de som har en synnedsättning, vilket nu är en stor nytta för alla som kör bil när man inte kan titta på mobilen. Man ska inte glömma det som designer eller som drivande av företag. Det här är inte någonting som man gör för en liten grupp, det här är någonting man gör för en stor grupp och det är bra för människan, det är bra för planeten och det är bra för samhället.

Y – Vad är ditt bästa vardagstips?

C – Det är ju lite svårt men ett vardagstips är väl att vara nyfiken och att konstant lära sig och utvecklas och se det som positivt och berikande, det tror jag är oerhört viktigt. Sen personligen för mig är musik väldigt viktigt. Musik för olika sinnen, för olika aktiviteter. Det är den lilla pushen som

jag ibland behöver. Sen tänker jag mer och mer på det här med att börja vara nyfiken, ställa en fråga, vara intresserad och se en människa. Du får så ofantligt mycket tillbaka.

Y – Vad skulle du inte klara dig utan?

C – Familjen. Familjen är så viktig för mig. Och sen även som jag sa, musik faktiskt. För det ger mig en större kapacitet. Helt klart. Men familjen är det viktigaste.

Y – Hur ser din familj ut?

C – Min familj är min man och mina två söner som är 20 och 24. Sen har vi en stor familj utanför det, där vi umgås mycket med både mina föräldrar och mina syskon och min mans föräldrar och hans syskon och kusiner. Så vi är en stor familj som gillar att umgås och gillar att bjuda in andra vänner in i våra familjesammankomster också.

Y – Härligt. Hur ser en vanlig arbetsdag ut för dig?

C – Ja, nu ser den ju lite annorlunda ut. Jag har precis lämnat IKEA.

Y – Hur känns det?

C – Det känns både underligt... Jag känner mig fortfarande som en "ikéan", och det kommer jag alltid att göra. Det är ett fantastiskt bolag. Men jag har varit 10 år där och jag tror att jag kan ta det jag har lärt mig och sprida det på andra ställen nu. Och det är det jag gör med UNYQ. Så istället för att åka 45 minuter till Älmhult på mornarna så går jag upp och gör min yoga. Jag äter frukost i lugn och ro med min man och min ena son som har kommit tillbaka från Barcelona nu. Så då vill jag utnyttja den tiden och kunna umgås. Därefter sätter jag mig och jobbar. Ibland åker jag på olika resor för att träffa de olika kontoren och träffa kunder, träffa partners. Det kan vara i Stockholm, det kan vara i Sevilla, det kan vara i Charlotte. Jag gillar att resa. Jag gillar att träffa olika människor och jag tror att möten med människor berikar.

Y – Jag har några antingen eller-frågor här också. Lägenhet eller hus?

C – Hus.

Y – Stad eller landsbygd?

C – Hm, svårt. Stad.

Y – Spartanskt eller bohemiskt?

C – Hm... bohemiskt.

Y – Målningar eller fotografier?

C – Målningar.

Y – Lyx eller budget?

C – Hm, budgetlyx? [skrattar] Jag gillar value for money, så jag tror inte att lyx i sig har med pengar att göra.

Y – Målat eller tapet?

C – Målat.

Y – Trend eller rustikt.

C – Hm, rustikt kan ju vara trend. [skrattar]

Y – Ja precis.

C – Jag tror inte att jag är så mycket för trend, men kanske inte för det rustika heller. Jag tror på att hitta en personlig stil.

Y – Design eller funktion?

C – Både och. Jag kan inte skilja på det. Jag tror på Democratic Design, att man kombinerar det.

Y – Tack så jättemycket Catarina för pratstunden, det var jätteintressant.

C – Ja, detsamma. Och tack så mycket för att jag blev inbjuden hit. Och det jag skulle vilja avsluta med är: Vad är design? För vi hoppade direkt in på inclusive design. Men det är ganska intressant hur man ser på design för jag tror att design för mig iallafall är både konstruktion och utseende, och processen att ta fram produkterna. Därför vill jag bara poängtera det här med vikten av att om vi säger inclusive design innebär det att vi måste vara inclusive i alla delar. Det innebär att vi måste bjuda in en mångfald av människor med olika livsstil, olika förutsättningar, olika drömmar och olika aspirationer i processen både i användandet och i uppföljandet för att förstå och lära och göra bättre.

Signaturlmelodi.